

Program for Møderne i Maribo den 15. Juni.

Kl. 9,30 samles Deltagerne i Aktiehavens Pavillon; derefter Besøg i Domkirken (Præledium og Salmesang) og ved Leonora Christines Minde. Her holder Hr. Amtsforvalter **Holeh** Foredrag. Besøg paa Kirkegaarden. Frokostpause i Aktiehaven Kl. 12. **Generalforsamlingen afholdes her Kl. 1,30.**

Bemærk den ændrede Tid og Stedet. **Maribo Turistforening** inviterer til til Udflugt med Biler omkr. Maribo Sø, til Søholt m. m., og Hr. Lensgreve **Knuth** har inviteret Deltagerne til paa Turen at besøge Knuthenborg Park og Gartneri. Kl. 7 offentligt Møde i Aktiehavens Pavillon, hvor Havearkitekt **Johannes Tholle** taler om »Landsbykirkegaardenes Regulering og Beplantning« (Lysbilleder).

Under Formandens Bortrejse

P. Kammersgaard,

Næstformand.

FORENINGEN FOR KIRKEGAARDSKULTUR

Tilføjelser til Medlemslisten.

Afdeling A.

- 136. Hunseby Menighedsraad.
- 137. Vindeby Menighedsraad.

Afdeling C.

- 402. Sten- og Billedhugger J. F. Schiøler, Maribo.
- 403. Stenhuggermester N. P. Petersen, Hobro.
- 404. Pastor H. K. Hein, Grenaa.
- 405. Graver Vigge Skov Naskov.
- 406. Gartner Peter Krønert, Helgesvej 8, St. tv., København F.

Afdeling D.

- 42. Gartner Peder Sandved, Sandnes Norge.

FRA DANSKE KIRKEGAARDE

- 23/3 (Vejle Amts Avis): Paa Kgd. i den stille Uge.
- 27/3 (Aalborg Amtstid.): Billigere Begravelser i Nr.-Sundby. To nye Regulatorer og Planer om Oprettelse af en Urne-Kirkegaard.
- 31/3 (Horsens Avis): Løsning Kgd.s-forning opløst.
- 2/4 (Loll.-Falsters Venstreblad): Bortlicitering af Arbejderne ved Kgd.s-udvidelsen i Saxkjøbing.
Til Ryddearbejdet var indkommen 18 Tilbud, der laa saaledes: Henrik Larsen, Saxkjøbing, 1800 Kr., Chr. Petersen, Rørbæk, 1710 Kr., Axel Hansen, Saxkjøbing, 1540 Kr., Sofus Jørgensen, Saxkjøbing, 1440 Kr., Niels Rasmussen, Saxkjøbing, 1400 Kr., Ernst Welander og Co., Saxkjøbing, 1350 Kr., Aage Andersen, Saxkjøbing, 1345 Kr., Ricard Rasmussen & Co., Rørbæk, 1275 Kr., Hol-

ger Iversen og R. Roskov, Saxkjøbing, 1225 Kr., Laurits Hansen, Rørbæk, m. fl. 1200 Kr., Marius Olsen og Jens Hansen, Saxkjøbing, m. fl. 1200 Kr., Carl Henriksen, Saxkjøbing, m. fl. 1200 Kr., Jacob Rasmussen og Co., Rørbæk 1200 Kr., Chr. Christensen, Saxkjøbing, m. fl. 1180 Kr., Johs. Kruse og Rasmus Jørgensen, Saxkjøbing, 1000 Kr., Karl Mortensen, Saxkjøbing, 985 Kr., Chr. Hansen, Saxkjøbing, og Henry Jørgensen, Rørbæk, m. fl. 548 Kr., Vognmand P. Madsen, Saxkjøbing, 490 Kr.

Chr. Hansens og Henry Jørgensens Tilbud antoges.

Til Dræningsarbejdet var indkommet 6 Tilbud: V. Madsen, Nystedvej, 3685 Kr., Henrik Larsen, Maribovej, 3275 Kr., Jens Hersom Hansen, Gl. Vestergade, 2218 Kr., M. Olsen, Maribo, 2249 Kr., Chr. Jantzen, Rørbæk, 1895 Kr., Oluf Mortensen, Saxkjøbing, 1895 Kr.

Sidstnævnte Tilbud antoges.

- 2/4 (Helsingør Dagblad): Graverstillingen ved Egebæksvang Kirke.
- (Holbæk Amts Avis): Pinlig Affære angaaende et Gravsted.
- 5/4 (Randers Dagbl.): Kirkegaardene (et Indlæg af fhv. Graver S. Andersen).
- 6/4 (Holbæk Amtstid.): Søstrup nye Kgd. indviet.
— (Aalborg Amtstid.): Nordjydsk Ligbrændingsforening har nu 1200 Medl.
- 7/4 (B. T.): Nu kommer Krematorie-Udvidelsen paa Bispebjerg.
- 8/4 (Møns Folkebl.): Dræningen af Stubbekøbing Kgd. skrider jævnt fremad.
— (Nordsjæll.): Planerne om et Krematorium i Helsingør.
- 9/4 (Bogense Avis): Planer om et nyt Ligkapel paa Bogense Kgd. — Regulering.
— (Holbæk Amts Venstrebl.): Den nye Krematorieplan i Holbæk; udarbej-

- det af Arkitekt Marius Pedersen.
 — (Socialdemokraten): Planer om et Krematorium i Gentofte.
- 12/4 (Randers Amts Avis): Kgd.s-udvalget og fhv. Graver S. Andersen.
 — (Holbæk Amts Avis): Den nye Krematorieplan i Holbæk; Forslaget fremsat i Menighedsraadets Møde; vil koste 26,000 Kr.; et Udvalg ned-sat.
- 14/4 (Ærø Folkebl.): Sagen om Søby Ligkapel er foreløbig strandet.
- 21/4 (Vestkysten): Kgd.s-Udvidelsen i Filskov:
 Ved den af Menighedsraadet foretagne Licitation over Jordarbejdet ved Kirkegaarden, som skulde være færdig til 1. Juni, indkom følgende Tilbud:
 Niels Kokborg og Peter Thøgersen 300 Kr.
 Søren Mortensen, Aalyst, 275 Kr.
 Johs. Moustgaard og Niels Larsen 255 Kr.
 Hans Karl Nielsen 190 Kr.
 Fra Johs. Moustgaard og Niels Larsen forelaa yderligere et Tilbud paa Jordarbejdets Udførelse efter 15. Juni paa 240 Kr.
 Menighedsraadet overdrog Arbejdet til den lavestbydende: Hans Karl Nielsen.
- 24/4 (Dag-Nyh.): Spredte Notitser (om Forholdene ved Højerup Kgd.).
- 25/4 (Kall.-borg Folkebl.): Udvidelsen af Kall.-borg Kgd. — Godsejer Lawaetz forlanger 7000 Kr. pr. Td. Land.
- 26/4 (Vendsyss. Tid.): Horne Kgd.s-forning. En Forening, der blev arbejds-løs.
 — (Sydvestjyll.): Kirkegaardskultur. Smukke Mindesmærker af Natursten.
 — (Silkeborg Venstrebl.): En Advarsel. (Om Tyverier paa Kgd.).
- 27/4 (Fyns Soc.-Dem.): En uhyggelig Begravelse. En Kritik af, at Odense nye Kgd. ikke er bleven drænet.
 — (Vendsyss. Venstrebl.): Den nye Kgd. i Hirtshals er indviet.
- 28/4 (Kerteminde Kgd.): Den første Urnebegravelse paa den nye Kgd. i Kerteminde har fundet Sted.
 — (Helsingør Dagbl.): Gaar Krematorie-Sagen nu i Orden i Helsingør?
 — (Holbæk Amts Avis): Krematorie-Sagen i Holbæk i god Gænge.
- 29/4 (Loll. F. Folketid.): Nu kommer Urnehaven i Nykøbing F.
- 2/5 (Samme): Blomstertyverier paa Saxkjøbing Kgd.
- 3/5 (Børsen): En Sag.
 Det ses af et Provinsblad, at Randers Kirkegaardsbestyrelse har krævet en forhenværende Graver dømt for Overtrædelse af Politivedtægten om Kirkegaardsfreden. Det fremgaar ikke ganske klart, hvor-
- dan Manden har forsynet sig, men det synes af Bladets Omtale, at den forhenværende Graver og Kirkegaardsbestyrelsen ikke er de bedste Venner, og at den første har underskrevet en Erklæring om, at han vil afholde sig fra at udføre noget som helst Arbejde paa Kirkegaarden, men ikke desto mindre har han, hedder det, »udført Gartnararbejde paa flere Gravsteder«. Det vil Kirkegaardsbestyrelsen have Manden straffet for! Graveren har under Sagen oplyst, at den Erklæring, han har afgivet, er blevet ham aftvunget, og at han ligger i Proces med Kirkegaardsbestyrelsen om dette Spørgsmaal.
- Hele Sagen synes noget trekantet. For uindviiede maa Anvendelsen af Politivedtægten og en Klage for Krænkelse af Kirkegaardsfreden overfor en Mand, hvis Forseelse er, at han har tjent nogle Skillinge ved at passe et Par Gravsteder, forekomme at være Misbrug af saavel Politivedtægt som af Doms-magten, der sættes i Bevægelse i den Anledning.
- 5/5 (Møns Folkebl.): Stege Kgd. skal udvides.
- 6/5 (Kall.-borg Avis): Udvidelsen af Kgd. i Kall.-borg.
- 7/5 (Roskilde Dagbl.): Nybygningerne til den nye Kgd. i Roskilde bortliciteres (Arkitekt Lønborg Jensen).
- (Randers Amts Avis):
 Ved Randers Byret faldt der i Formiddags Dom i den Politisag, der af Kirkegaardsbestyrelsen var rejst mod fhv. Graver Simon Andersen for Overtrædelse af Politivedtægten Bestemmelser om Krænkelse af Orden og Fred paa Kirkegaardene. Ved Dommen blev fhv. Graver Andersen pure frifundet for Anklage-myndighedens Tiltale, og Sagens Omkostninger blev paalagt det of-fentlige.
- I Dommens Præmisser hedder det bl. a.: Ved uanset den af fhv. Graver Simon Andersen afgivne Erklæring og Reglementets Bestemmelser at have udført Arbejder paa Randers Kirkegaarde efter Begæring af private Gravstedejere, findes tiltalte ikke at have foretaget en saadan Handling, som kan paadrage ham Straf efter den citerede Politivedtægtsbestemmelse, der alene fastsætter Straf for Handlinger, der kan karakteriseres som Uordner og Ufred paa Kirkegaardene.
- 10/5 (Randers Dagbl.): Byraadet i Randers vedtog i Gaar at leje en Del af Raadhusets Stueetage ud til Begravel-svæsenet og Kirkerne.

- (Svendborg Avis): Kirkegaarden i Gudbjerg skal udvides.
- 11/5 (Politiken): Der skal afholdes Arkitektkonkurrence i Gentofte angaaende et nyt Kapel og Krematorium paa Mariebjerg Kgd.
- 12/5 (Vestkysten): Der lægges Fliser paa Gangene paa Jerne Kgd.
- (Ringsted Folketid.): Benløse Kgd. skal udvides.
- 13/5 (Kall.-borg Folkebl.): Avnsø Kgd. indvies 1. Pinsedag.
- (Socialdemokraten): Et nyt Krematorium paa Vestre Kgd., Kbh.?
- 14/5 (Viborg Stifts Folkebl.): Større Regulerings- og Plantningsarbejder paa Ulbjerg Kgd.
- (Roskilde Avis): Arbejderne paa Roskilde nye Kgd.
- Ved Licitationen over Opførsel af Indgangsportal og Toilet og Redskabsrum paa den ny Kirkegaard indkom der 12 Tilbud. Det højeste var paa 6668 Kr., det laveste, indgivet af Firmaet Schledermann og Sønner, var paa 6126 Kr.
- Tilbudene indsendes nu til Domarkitekt Lønborg Jensen, som derefter sammen med Kirkegaardsbestyrelsen træffer Afgørelse i Sagen.
- 19/5 (Nordsj. Soc.-Dem.): Der lægges Fliser paa nogle Hovedgange paa Hilerød Kgd.

BOGANMELDELSER

»Foraarets Blomster«, Praktiske Anvisninger for Haveejere, af Havearkitekt Johannes Tholle. Rigt illustreret, 82 Sider. Hage & Clausens Forlag. — I. Fr. Clausen. — København. — Kr. 2, 50.

I disse Dage er udkommet en ny Havebog: »Foraarets Blomster« af Havearkitekt Johannes Tholle.

Bogen adskiller sig fra tidligere Havebøger derved, at Planterne er sorteret efter deres Blomstringstid. Forf. Bemærkninger om Blomsterne i Have og Natur, deres Betydning for Mennesker og deres Anvendelse i Praksis vil blive læst med Interesse af vore Blomstervenner. Og med Blomster mener Forfatteren ikke blot Blomster i almindelig Forstand (Stauder, Stenplanter, Buske m. m.), men ogsaa de blomstrende Træer, ikke mindst Frugttræerne; og den Glæde giver Frugttræerne da i Reglen altid, at de blomstrer for os, — selv om det kan blive smaat med Frugten i Smaahaverne. Forfatteren indleder med en Hymne til Foraarets Have. De mange praktiske Anvisninger med Hensyn til Anbringelse og Dyrkning af Foraarets Blomster ligesom samles til Anvendelse i den Plan til Anlæggelse af en Foraarshave, som afslutter Bogen.

»Foraarets Blomster« har følgende Indhold:

Foraar i Haven — Blomsten og Menneket — Naturens og Havens Blomsterverden — De første Foraarsblomster — Løvspringet — Blomstersne — Maj-Maaneds-Blomster: 1. Træer og Buske, 2. Stauder, 3. Løg, Knoldvækster, 4. Udplantningsplanter — Plan til en Foraarshave.

Bogen er illustreret med en Række fortrinlige Billeder efter Fotografier af Foraarsblomster, og de er smukt gengivet.

En bedre Aarstid end netop nu i April, hvor Foraaret begynder at vaagne, kunde næppe tænkes for Udgivelsen af denne Bog. Forlaget meddeler, at »Foraarets Blomster« vil blive efterfulgt af en Bog om »Sommerens Blomster«, samt af en Bog om »Efteraarsblomster og Vintergrønt«. Disse tre Bøger, der kan læses hver for sig, vil samlet komme til at udgøre et Hele. (Efter »Gartner-Tidende«).

A. M. Danvig: Plantedrivning, 8°, 212 S., ill., 4. Udg. Udgivet af »Alm. d. Gartnerforening«, Kbh. 1932.

Med denne Udgave er den nyttige Bog, som bruges af Foreningens Undervisning for unge Gartnere, trykt i over 7000 Eksp. I de to sidste Udgaver er Stoffet af Hensyn til Undervisningen sammentrængt og forkortet; men desuden er der i denne nye Udgave ganske naturligt medtaget de Forsøg og Erfaringer, der i de senere Aar er gjort paa Plantedrivningens Omraade. Da dette Emne ogsaa spiller en stor Rolle paa mange Kirkegaarde, især naturligvis i Kirkegaardsgartnerierne, kan Bogen ogsaa anbefales Kirkegaardsledere til Brug.

Anno 1932.

Svenske Blade har været optaget af følgende mærkelige Forhold: En Præst i et svensk Sogn havde udstedt en højtidelig Bekendtgørelse til sine Sognebørn om, at ingen maatte indføre ny Jord til Blomster paa Kirkegaardens Grave, idet »paa denne Maade indviet Jord bliver ført bort fra Sognets Kirkegaard og uindviet Jord bliver indført i Stedet, og derved vil Kirkegaarden efterhaanden helt blive til uindviet Jord — hedensk«. Sognepræsten tilføjede dog forsigtigt, at Forbudet gjaldt til Domkapitlet eller kgl. Majestæt fattede anden Beslutning.

Imod dette ganske misforstaaede Forbud udtalte Biskop Edv. Rohde, at Dokumentet maatte betragtes som i Særdeleshed kuriøst. Sognepræsten havde klart overskredet sin Beføjelse, og Biskoppen mente ikke, at nogen anden kunde tænkes at bære sig saadan ad. Ved indviet Jord menes naturligvis i denne Forbindelse en Indvielse af Kirkegaardsomraadet, og den angaar naturligvis ikke selve Jordens Materiale.

Efter senere Notitser i de svenske Blade har Sognepræsten klogeligt tilbagetaget Forbudet.

FRA NORSKE KIRKEGAARDE

Aftenposten, Oslo:

Beretning til formannskapet imorgen aften om en studiereise som avdelingsgartner hos kirkevergen, hr. Sæland har foretatt med kommunal bevilgning.

Der foreligger for formannskapet imorgen aften en innberetning fra avdelingsgartner Paal Sæland hos kirkevergen om en studiereise som han med kommunal bevilgning nylig har foretatt til Sverige, Danmark og Tyskland for å studere aktuelle kirkegårdsspørsmål.

Av den omfangsrike beretning hitsetter vi nogen utpluk.

Under avsnittet

»Gravstedenes utstyr«
heter det:

De moderne kirkegårder er alle planlagt ut fra den opfatning at det enkelte gravsted er en altfor liten enhet til å sees og behandles isolert. Jo mere man kan få utformet det som en harmonisk del av den avdeling eller gravfelt det tilhører, desto bedre vil helhetsinntrykket bli. Og dette vil atter virke tilbake og komme det enkelte gravsted til gode. Derfor har man overalt sett sig nødt til å gripe regulerende inn i skik og bruk og publikums originale påfunn. Et av de mest iøinefallende resultater av denne utvikling er at man praktisk talt på alle nyere kirkegårdsanlegg, både i Sverige, Danmark og Tyskland har funnet det nødvendig å forby innhegning av gravene med dødt materiale: Stenrammer, gitter o. lign., som gjør gravkvartalene urydige, urolige og overlessede med steninnfatning. Overalt arbeider man for at gravstedets utstyr i første rekke bør skje med levende plantemateriale.

Av avsnittet

»Kontroll av monumenter«
hitsettes:

Kontrollen av monumentene er idag et av de viktigste, men også vanskeligste spørsmål for kirkegårdsadministrasjonen. Vanskelighetene ligger i at man under arbeidet for å opdra publikum til en bedre monumentkultur, ikke godt kan undgå å komme i motsetning til skikker som har festnet sig, og den enkeltes mere eller mindre fornuftige innfall og trang til å finne på noget originalt. Man kan trygt si at det er enda mere nødvendig med en kontrollerende, helst også rådgivende instans her enn med skjønnhetsråd og fa-

saderåd i byene forresten. På kirkegårdene vil gjerne de forskjellige symboler, motiver og ideer bli rystet sammen ved at de små, men selvstendige enheter som monumentene er, plasseres tett inntil hverandre på de enkelte gravsteder. Erfaringene viser dessverre at publikum i slike tilfelle tar lite hensyn til gravstedets omgivelser, langt mindre til kirkegårdens utseende, dersom de ikke på en eller annen måte blir minnet om det.

De store retningslinjer for utformingen av monumentene trekkes derfor op i reglementariske bestemmelser. Samtidig er der overalt lagt stor vekt på å få holdt konkurranser om gode gravmæler, — eller der skaffes på annen måte til veie tegninger som gratis stilles til publikums disposisjon.

Dessuten har kirkegårdsforvaltningen mange steder opprettet veiledningskontorer — »Beratungssteller« — der publikum får gratis råd ved valg av monumenter.

Man er nu kommet derhen at samtlige minnesmerker på gravstedene er undergitt kontroll og approbasjon. Og administrasjonen har rett til å fjerne alt som anbringes utenom eller i strid med denne. Dette gjelder for praktisk talt alle nyere kirkegårdsanlegg.

En vesentlig del av monumentkontrollen går ut på å hindre at altfor store og springende variasjoner skal skape motsetningforhold mellom de enkelte gravsteder i avdelingene.

Videre søker man mest mulig å undgå at sten-, tre- og jerngravmæler kommer om hverandre i vilkårlig blanding på samme felt. I stedet anordnes særskilte avdelinger, hvor der kun tillates monumenter i ett materiale. Når det gjelder sten, søker man å stimulere bruken av det hjemlige materiale. Bruken av sten i kritthvite eller kullsorte farver er enten helt forbudt eller sterkt begrenset.

Et fellestrekk for reglene er forbudet mot all slags »nips«, enten i form av miniatyrfigurer i porselen og gips eller alle ekstravaganser i glass, emalje, blikksaker, perlekranser og alle efterligninger i feilaktig materiale: Treformer i sten o. s. v.

Polering av gravmonumentene er lite velsett og mange steder helt forbudt. Det hevdes, og visstnok med rette, at de speilblanke flater hører hjemme i rent arkitektoniske omgivelser som forretningsbygninger, hotellvestiblyer og lignende, og at de alltid vil virke kolde og fremmede i de mere parkmessige omgivelser på en kirkegård.